

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора філософських наук, професора, директора

Вінницького торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

Замкової Наталії Леонідівни на дисертаційну роботу

Васаженко Наталії Олексіївни «Формування базових компетентностей фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки»,

на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою.

Основною метою модернізації освіти України є забезпечення якісної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, здатних до конкурентної боротьби в сучасних ринкових умовах. Динамічні зміни, що відбуваються на ринку праці, вимагають від вищої економічної школи готувати таких спеціалістів, яким буде притаманна готовність оперативно реагувати на зміни техніки, технологій, соціально-економічних ситуацій, тобто професійна мобільність. Основою професійної мобільності майбутніх кваліфікованих фахівців, зокрема з обліку та адміністрування, є сформованість у них базових компетентностей. Виконання цього завдання не може бути забезпечене засобами парадигми ЗУН (знання-уміння-навички). Це зумовлює необхідність упровадження в навчально-виробничий процес компетентнісного підходу, що передбачає формування в майбутнього фахівця готовності до практичного застосування знань та вмінь у процесі розв'язання реальних професійних завдань, а рівень компетенції таких фахівців має випереджати складність виконуваних професійних завдань. Ідеться про створення професійно-кваліфікаційної структури кадрів для національної економіки, заснованої на посиленні ролі компетентнісного підходу в професійній підготовці. Як зазначено в Брюгському комюніке про зміцнення європейського співробітництва у сфері професійної освіти й навчання на період 2011 – 2020 років, нині необхідно надати випускникові змогу опанувати знання, уміння та навички – компетентності, які є не тільки професійними, а й важливими для успішної життєдіяльності. Тому повинна бути створена можливість для засвоєння цих компетентностей у вищій освіті. З огляду на вище зазначене дисертаційне дослідження Васаженко Н.О. «Формування базових компетентностей фахівців з обліку та адміністрування

в процесі професійної підготовки» має як теоретичний, так і практичний інтерес, є своєчасним та актуальним.

Аналіз наукових здобутків щодо зазначеної теми дозволив дослідниці виявити низку суперечностей, що свідчить про недостатню вивченість цієї проблеми в сучасних умовах. Насамперед – це необхідність формування готовності майбутніх фахівців з обліку та адміністрування до професійної самореалізації та невизначеність педагогічних умов, що сприяють ефективності досліджуваного процесу.

Слід зазначити, що дисертаційна робота складає невід'ємну частину наукового напрямку Вінницького національного технічного університету відповідно до теми наукових досліджень кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки 20 - К6 «Теоретичні засади формування компетентності з безпеки життєдіяльності майбутніх спеціалістів у фаховій підготовці». Відповідно у роботі розглянуто педагогічні умови формування компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень. Аналіз поданого до захисту наукового дослідження, автореферату та публікацій дисертантки дозволяють дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених автором результатів. Структура дисертації ретельно продумана, логічно побудована та складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел до кожного розділу (321 найменування), загальних висновків, додатків, у яких подано авторські й адаптовані до проблеми дослідження критерії, рівні та показники сформованості базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування, найбільш поширені моделі змішаного навчання із застосуванням електронних технологій тощо.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх фахівців з обліку та адміністрування.

Предметом дослідження є організаційно-педагогічні умови формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки.

У процесі роботи щодо зазначеної проблеми Н.О. Васаженко було визначено мету дослідження, яка полягає в обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов і створенні моделі формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та

адміністрування в професійній підготовці у вищих закладах освіти. Відповідно до мети визначено 5 основних завдань дослідження. Позитивно, що завданнями дослідження є не тільки розробка моделі та визначення організаційно-педагогічних умов формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки, але й експериментальна перевірка їх результативності, що було успішно виконано. Отже, вважаємо, що зміст дисертаційної роботи засвідчує наступне: визначеної мети дисертанткою досягнуто, поставлені завдання виконано, а висновки дослідження є аргументованими.

Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації
Васаженко Н.О. визначається як теоретичними так і практичними результатами й полягає в обґрунтуванні теоретичних засад, розробці прикладних рекомендацій щодо вдосконалення форм і методів навчання, котрі сприяють ефективності формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування в процесі їхньої професійної підготовки. Найбільш важливі результати, отримані у процесі дослідження, та їх наукова новизна полягають у наступному:

- *вперше*: обґрунтовано модель і організаційно-педагогічні умови формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування (застосування електронного навчання у формуванні базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування; організація квазіпрофесійної діяльності засобами віртуального підприємства та хмарних технологій; використання у процесі самостійної роботи студентів SMART-технологій);

- *розкрито* суть поняття «базові компетентності майбутніх фахівців з обліку та адміністрування», як інтегративно-динамічного особистісного утворення, що характеризується системою професійних знань, умінь і якостей, які забезпечують можливість регулювати свої професійні дії й якісно здійснювати виконання облікової, фінансово-економічної, організаційної, контрольно-аналітичної роботи;

- *уточнено й конкретизовано* зміст понять «компетентність», «базові компетентності майбутніх фахівців з обліку та адміністрування» відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із економічної освіти; компоненти сформованості базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний,

особистісний) та їх показники;

- *подальшого розвитку* набули сучасні форми і методи навчання (проблемно-модельовальні лекції, відео-лекції, віртуальні лабораторні роботи, семінари, «перевернуте навчання», «віртуальне підприємство», веб-квести, презентації, навчальні проекти, портфоліо), які сприяють ефективному формуванню базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування в процесі їхньої професійної підготовки.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що: *визначено* методичні прийоми формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки; *створено та реалізовано* діагностичні матеріали щодо визначення сформованості базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування; *розроблено та реалізовано* методичне забезпечення формування базових компетентностей майбутніх фахівців; *укладено* методичні рекомендації щодо формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування. Матеріали дослідження можуть бути використані у процесі підготовки майбутніх фахівців з обліку та адміністрування й інших економічних спеціальностей у ВНЗ України.

Дисертаційна робота складається з трьох розділів, кожний з яких характеризується певним внеском в обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов і створенні моделі формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування в професійній підготовці у вищих закладах освіти.

У першому розділі роботи **«Теоретичні основи проблеми формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування в професійній підготовці»** автором розкрито сутність базових понять дослідження; розглянуто формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування, як педагогічну проблему; з'ясовано психолого-педагогічні аспекти формування базових компетентностей майбутніх фахівців; визначено та обґрунтовано завдання та проблеми формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки з використанням електронних освітніх ресурсів (ЕОР).

Варто відзначити достатньо глибокий аналіз базових понять дослідження, про що свідчить кількість висвітлених позицій і підходів науковців. Позитивно,

що автором досить детально проаналізовано й вивчено особливості формування базових компетентностей; критерії, рівні та показники їх сформованості й на цій основі розроблено модель формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування в професійній підготовці.

У другому розділі — *«Організаційно-педагогічні умови формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування»* — теоретично обґрунтовано сукупність організаційно-педагогічних умов, дотримання яких забезпечує формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки з використанням електронних освітніх ресурсів.

Поданий у цьому розділі матеріал викладено логічно, послідовно і аргументовано. Зокрема, досить чіткою й переконливою є авторська структура досліджуваних організаційно-педагогічних умов. У межах реалізації першої педагогічної умови — застосування електронного навчання обґрунтовано невід’ємність інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та електронних освітніх ресурсів (ЕОР) та процесів сучасної професійної освіти, і навіть, їх взаємозалежність. Застосовуючи другу педагогічну умову — організація квазіпрофесійної діяльності засобами віртуального підприємства та хмарних технологій — було виокремлено основні та найбільш важливі педагогічні засоби (в електронному навчанні виокремлюються дві форми організації виробничої практики: перша реалізується, як складова господарської діяльності, а друга — квазіпрофесійна — може бути реалізована засобами моделювання (віртуальне підприємство). Упроваджуючи третю педагогічну умову — використання у процесі самостійної роботи студентів SMART-технологій — було встановлено, що методики SMART-технологій дозволяють раціонально поєднувати професійний інтерес студентів із новими методами навчання, духом суперництва й колективізму.

Використання запропонованих автором для формування базових компетенцій майбутніх фахівців з обліку та адміністрування віртуальних підприємств, на яких проводяться практичні заняття, тренінги, курсове та дипломне проектування, а також виробнича практика, науково-дослідна та самостійна робота студентів тощо також сумнівів не викликає, адже, вони дозволяють вдосконалювати професійну орієнтацію, забезпечити особистісно орієнтований підхід до кожного студента під час навчання, залучити більшість з них до науково-дослідної роботи, створювати індивідуальні програми їх

підготовки тощо.

У третьому розділі – *«Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов і моделі формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування»* – висвітлено організацію та процес дослідно-експериментальної роботи, зроблено висновки щодо ефективності запропонованих організаційно-педагогічних умов формування базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки з використанням ЕОР.

Як позитивне, варто відзначити, що достовірність результатів експериментального дослідження перевірялася з використанням статистичного критерію К. Пірсона «хі-квадрат». Статистичні розрахунки, одержані в результаті проведення формувального етапу експерименту, підтвердили, що в межах досліджуваної моделі реалізація комплексу запропонованих організаційно-педагогічних умов: використання електронного навчання у формуванні базових компетентностей фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки; організація квазіпрофесійної діяльності засобами віртуального підприємства та хмарних технологій; використання у процесі самостійної роботи студентів SMART-технологій забезпечила позитивний результат. Цілком обґрунтовано був зроблений висновок, що реалізація комплексу педагогічних умов є не випадковим чинником змін рівня базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування.

Достовірність отриманих результатів обумовлена теоретико-методологічним підґрунтям вихідних положень дослідження, використанням методів відповідних об'єкту, меті і завданням, упровадженням результатів роботи в навчально-виховний процес різних ВНЗ України, адже, основні концептуальні положення, рекомендації, навчально-методичні матеріали впроваджені у навчально-виховний процес: Вінницького національного технічного університету, Миколаївського національного аграрного університету, Тернопільського національного економічного університету, Донецького національного університету імені Василя Стуса, Подільського державного аграрно-технічного університету, Відокремленого структурного підрозділу Національного авіаційного університету «Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету»).

Таким чином, дисертаційну роботу Васаженко Наталії Олексіївни можна вважати завершеним, цілісним доробком у галузі теорії та методики

професійної освіти.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Основні положення та результати дослідження викладено в 18 публікаціях, з них – 14 одноосібних, 6 наукових праць у фахових виданнях, 15 статей і тез у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій, 1 стаття в іноземному виданні, 1 методична вказівка.

Зміст автореферату повністю розкриває базові положення, висновки та пропозиції, що наведені у дослідженні. Характер видань і зміст наукових праць відповідають вимогам ВАК України, запропонованих для повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Все вищесказане, а також детальне вивчення дисертації та наукових праць Васаженко Н.О. дозволяє зробити висновок, що результати дисертаційного дослідження оприлюднені належним чином до захисту дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Васаженко Н.О. за своїм змістом, рівнем наукової новизни, систематизацією матеріалу, висновками та пропозиціями являє собою завершене та самостійно виконане наукове дослідження. Дисертація на тему «*Формування базових компетентностей фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки*» виконана в межах визначених теми, мети та завдань, а отримані наукові та прикладні результати щодо критеріїв, рівнів і показників сформованості базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування й розробки на їхній основі відповідної моделі; а також підтверджені педагогічним експериментом практичні пропозиції щодо формування цих компетентностей в процесі їхньої професійної підготовки є певним внеском у теорію та методику професійної освіти.

За своєю структурою наукова робота відповідає вимогам, що ставляться до кандидатських дисертацій. Пропозиції, методики та наукові положення детально розроблені та доведені до практичної реалізації, що підтверджується відповідними довідками.

Тема дисертації Васаженко Н.О. «*Формування базових компетентностей фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки*», визначений дисертанткою предмет і об'єкт дослідження, перелік поставлених

та вирішених наукових і прикладних завдань, винесена на захист наукова новизна, загальні висновки, обсяг друкованих праць та їхня кількість відповідають вимогам ВАК України до дисертацій, представлених на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 — теорія і методика професійної освіти.

Дискусійні положення та зауваження до роботи. Оцінюючи змістовність і значущість для теорії і методики професійної освіти представленої до захисту дисертації Васаженко Н.О. обґрунтованість її наукових положень, висновків та рекомендацій, враховуючи необхідність подальшого вирішення наукових завдань щодо реалізації комплексу запропонованих організаційно-педагогічних умов для формування базових компетентностей фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки існує потреба зробити коментарі та звернути увагу на зауваження та дискусійні наукові положення дисертаційної роботи.

1. Автором приділена велика увага дослідженню змісту понять «компетенції», «ключові компетенції», «професійні компетенції», «базові компетенції», «базові компетентності фахівця з обліку та адміністрування», «електронні освітні ресурси (ЕОР)» тощо, але не наведено досліджень понять «професійна підготовка», «фахівець», «майбутній фахівець», «фахівець з обліку та адміністрування», що дозволило б практично обґрунтувати та конкретизувати визначені в процесі дослідження критерії, рівні та показники сформованості базових компетентностей майбутніх фахівців з обліку та адміністрування.

2. У роботі не відображено результати досліджень особливостей професійної підготовки фахівців-економістів взагалі, та фахівців з обліку та адміністрування зокрема, у країнах ЄС та інших економічно розвинених країнах.

3. Запропонована у п. 1.3. педагогічна модель формування базових компетентностей фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки дещо спрощує її реальне педагогічне значення, адже розробка є універсальною й розкриває можливості застосування її під час підготовки для фахівців-економістів в цілому з виділенням фахівців з обліку та адміністрування.

4. На нашу думку, при описі експерименту автор не достатньо чітко обґрунтував визначення груп респондентів і розкрив математичну складову

його проведення, зокрема, не відображено результати досліджень експериментальної вибірки на однорідність.

5. У роботі також недостатньо представлений діагностичний інструментарій для визначення рівнів сформованості базових компетентностей фахівців з обліку та адміністрування в процесі професійної підготовки.

6. Окремі положення висновків до розділів дисертації носять розширений, тоді як інші надто узагальнений і дещо декларативний характер, що в результаті частково утруднює їх аналіз й відображення в загальних висновках до дисертації.

7. У тексті дисертації є незначні стилістичні і орфографічні недоречності, деякі не коректні з наукової точки зору вислови, побудови фраз і речень, водночас наводяться прізвища без посилань на їхні праці або ж речення починається просто з прізвища автора думки чи праці, що інколи порушує логіку викладу змісту дисертації.

Разом з цим висловлені побажання, зауваження та дискусійні положення не знижують загальної позитивної оцінки проведеного дослідження, яке є концептуальним, цілісним, завершеним, містить різноплановий і ретельно опрацьований автором новий теоретичний та практичний матеріал і розв'язує важливу наукову проблему у галузі теорії і методики професійної освіти

Загальні висновки. Дисертація Васаженко Н.О. є завершеною науково-дослідною роботою, виконана на достатньо високому теоретичному рівні, написана науковим стилем, є чіткою й логічно послідовною, сприяє вирішенню вагової наукової проблеми з теорії і методики професійної освіти та відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 зі змінами, а його автор, Н. О. Васаженко, заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04. – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор філософських наук, професор,
директор Вінницького торговельно-економічного
інституту Київського національного
торговельно-економічного університету

Замкова Н. Л.

